

Medicijn tegen plothonger.

Over *Pioniers* van Jeroen van Rooij

Anne van den Dool

Kun je een roman schrijven waarin nauwelijks iets spannends gebeurt? Met zijn nieuwste roman bewijst Jeroen van Rooij van wel. *Pioniers* is een ode aan de bijzonderheid van het alledaagse, en vraagt tegelijkertijd aandacht voor de tijdelijkheid van ons bestaan.

Een verhaal dat enkel alledaagse gebeurtenissen aaneenrijgt, zonder hoogte- of dieptepunten – kan dat tot waardevolle literatuur leiden? De vraag is in de literatuurgeschiedenis al vaker gesteld. Over het algemeen wordt plotloosheid als het criterium van een slechte roman beschouwd. Wie [zoekt op tips voor het schrijven van een goed boek](#), krijgt al snel de controlevraag *Heeft je boek wel een plot?* gesteld.

Met een plot wordt dan vaak bedoeld dat een verhaal één of meerdere gebeurtenissen moet bevatten. Personages moeten, grofweg, een doel hebben en daarin worden gedwarsboomd – of dat nu een geliefde (terug)vinden is of de honger stillen, een verloren gewaande vriend tegenkomen of een langgekoesterde reis voltooien. Want waarom zou je willen lezen over weinig interessante gebeurtenissen die elkaar zonder enige ontwikkeling opvolgen?

Klinkt logisch. En toch kun je je afvragen waar die plothonger precies vandaan komt. Het gemiddelde leven loopt tenslotte ook niet per se over van momenten die de wereld op zijn kop zetten. Waarom dan toch de behoefte door zulke wendingen door elkaar te worden geschud?

Wonderschoon gecomponeerd

Met die vraag moet Jeroen van Rooij ook geworsteld hebben toen hij *Pioniers* schreef. De roman draait om het dagelijks leven van een vrouw, een man, een hond

en twee kinderen. We volgen hen terwijl ze samen aan tafel zitten, op vakantie zijn, een huis verbouwen, verbindingen met andere mensen aangaan.

Geen recept voor een bijzondere leeservaring, zou je zeggen. En toch is *Pioniers* een wonderschoon gecomponeerde roman, die een indirect pleidooi vormt voor de erkenning van de pracht van het alledaagse. Dat is vooral te danken aan de poëtische helderheid waarmee Van Rooij zijn zinnen optekent – een stijl die aandacht vraagt voor het allerkleinste als onderdeel van de wereld in het groot. Zo opent de roman met de volgende passage:

Op een zondagmiddag in oktober bouwde het kind een hut. De aarde draaide om zijn as, terwijl hij een klein deel aflegde van zijn baan om de zon. In de atmosfeer werden hoge en lage temperaturen waargenomen, en blauwe, grijze, gele, oranje, rode en paarse luchten, jakobsadders, regen, hagel, ijzel en sneeuw, bliksem en donder, zonsopgangen en -ondergangen en op een enkele plek het noorderlicht. In de plaats waar het kind woonde, probeerde de zon om tien minuten voor één (en iets na half drie nog eens) door het wolkendek heen te breken en tussen vier en vijf waren er twee korte stortbuien.

Geen navelstaarderij

Het moge duidelijk zijn: van *Pioniers* hoef je niet enkel navelstaarderij te verwachten. Bovendien wordt het gewone leven wel degelijk zo nu en dan opgeschrikt door een bijzondere gebeurtenis. De dood komt in Van Rooijs roman regelmatig om de hoek loeren: in de vorm van een zieke hond, een overleden vlieg, een muizenval of het naderende einde van één van de leden van het gezin.

Zo laat Van Rooij zien dat juist de kracht van een roman zonder duidelijke *ups* of *downs* kan zijn dat onder iedere zin een zekere spanning schuilt. Is dit dan toch het moment waarop het ogenschijnlijk vredige leven van deze personages bruut zal worden verstoord? De ogen blijven zoeken naar tekenen van ontsparing, maar worden blijvend tot wachten gedwongen.

Dat de lezer het in het geval van *Pioniers* niet opgeeft, is vooral te danken aan het interessante vooruit- en terugspringen in de tijd en de inzichten waarmee in de roman wordt gestrooid. De personages zijn denkers – niet altijd rechtlijnig of glashelder, maar wel prachtig peinzend, met de onzekerheid waarmee gedachten vaak genoeg gepaard gaan:

Tijd is een keten van eindeloos veel schakels, dacht de jongen. We denken dat we steeds van de ene schakel naar de volgende gaan, maar in de praktijk is het veel makkelijker dan je denkt om te blijven hangen in een schakel, of om een paar schakels lang de andere kant op te gaan.

Zoektocht naar metaforiek

Ik heb me tijdens het leven van *Pioniers* meermaals afgevraagd hoe ik een ander zou kunnen overtuigen van het lezen van deze roman. Een verhaal met naamloze personages die nauwelijks iets bijzonders meemaken, laat staan de confrontatie met elkaar aangaan, wat levert zo'n leeservaring op? Toch is het juist die alledaagsheid die de lezer in een prettig soort trance brengt, en die kleine weeffouten in dat kabbelende ritme extra betekenisvol maakt: de vader die kust met een collega, een van de kinderen die zomaar moet overgeven op het schoolplein.

Aan de impact van deze gebeurtenissen wordt in de roman weinig aandacht geschonken: het leven kabbelt rustig verder. Maar bij de lezer blijven deze interventies wel degelijk resoneren: het vermoeden dat met de gezondheid of onderlinge relaties van de personages toch iets mis kan zijn. Zo ontstaat een zoektocht naar de metaforiek van het beschrevene – een zoektocht die net vaak genoeg wordt gevoed door een gedachteflard van een van de gezinsleden, die minstens net zo vaak te moe of beschonken zijn om hun ideeën af te maken.

Roman brengt rust

Zo kan *Pioniers* worden getypeerd als een roman die rust brengt – dezelfde rust die wordt verbeeld door het beeld op het omslag. Kijken we naar een steen die rimpelingen in het water achterlaat, en die ons zo wijst op het welbekende *butterfly effect*, dat voorschrijft dat zelfs een gebeurtenis met de omvang van een vlinderslag complete levens kan veranderen? Of staren we naar de zon en de banen van planeten die haar omringen, om ons te wijzen op de nietigheid van het menselijk bestaan?

Geen interpretatie lijkt me goed of fout, zoals ook de achtergrondverhalen die de lezer stiekem geneigd is rond het gezin in *Pioniers* te construeren niet goed of fout kunnen zijn. Dit verhaal laat zich samen met de lezer verzinnen, zoals een inkleuroefening als een gezamenlijk kunstwerk kan voelen. Met *Pioniers* leverde Van

Rooij een roman af van een ingehouden schoonheid, die de pracht van het alledaagse in het volle licht zet.

BIBLIOGRAFIE

Jeroen van Rooij, *Pioniers*. Het balanceer, Gent, 2024.